

GLOSA

IZPOVED HAIFSKEGA ROMARJA

Življenje pripravlja vsak dan presenečenja, opazovani predmeti se izpreminjajo kakor vodometi v bengalični razsvetljavi. Na zunaj so pojavi podobni temperamentni igri, toda v bistvu se z vsakim dnem zaključujejo jasni in brezpogojni računi, ki jih dela življenje s človeškim prizadevanjem in hotenjem.

Pred evharističnim kongresom je občutil potrebo očitne izpovedi zaprašeni romar Mirko Javornik, nemirno stebelce mladinskega katoliškega gibanja. Vznemirila sta ga dva članka; prvega je prinesla „Straža v viharju“, drugi je izšel v „Kresu“, glasilu oškornjanih slovenskih fantov. Na oba je odgovoril Javornik v „Besedi o sodobnih vprašanjih“, IV, 1. Ne prvi ne drugi članek bi nas ne zanimal, če ne bi bil Javornik v svojem programatičnem odgovoru osvetlil nekatere osnovne poteze katoliškega gibanja in se pri tem tudi sam na čuden način razgalil, da spadajo njegove izpovedi nedvomno med glose o naši kulturni in narodni zgodovini.

„Straža v viharju“ je glasilo katoliških akademikov, mladih borcev Katoliške Akcije, ki pod spretnim in fanatičnim vodstvom napadajo „kulturni boljševizem“, „materialiste“ in po potrebi upornike v domači hiši. Stražarji nastopajo v kolektivnem oklepu in pod enakim vezirjem brez individualnih podpisov. Vodijo jih visoki cerkveni dostojanstveniki in tudi posvetni možje, ki jim je zemeljska blaginja dokaz božjega blagoslova. Orožje je narodno tradicionalno, v boju ne poznajo krščanske etike. „Katolištvo“ vsebuje kulturni, socialni in narodnostni program. „Kresovci“ se bore, tako navaja Javornik, proti križarskemu „vse razbiti“, protestantski in modernistični miselnosti v katoliških vrstah. Stražarje in Kresovce pa združuje še prav posebno važni imperativ, da je vsak nazor proti disciplini in avtoriteti poguben, njegova posledica kulturni boljševizem in vsa slovenska nesreča sploh.

I, i, i,
Vse stvarjenje naj glasi,
„Hvaljen bodi Jezus ti!“

E, e, e,
Vsi rodovi naj časte
Božje matere ime!

U, u, u,
Večna slava bodi mu,
Trojedinemu Bogu.

O, o, o,
Ako starše vbogamo,
Se Bogu prikupimo.

A, a, a,
Ljubi Bog nas rad ima,
Vsi v nebesih smo doma!

Javornik ima opraviti s temnim mračnjaštvom duhovne reakcije, ki ji je KA oblekla vsakovrstna oblačila, ponekod politična, drugje samo verska in kulturna. Krščanska ljubezen v stanovski državi, narodnost in njena duhovna tradicija, posvečena ljudskost so gesla makiavelistične politike, ki poskuša rešiti posvetno oblast rimske cerkve in z železobetonskimi temelji učvrstiti rahljajočo se Petrovo skalo. Vsi, ki se borimo z veliko vero v človeštvo za zunanjo in notranjo svobodo človeka, in sicer onega, ki je bil doslej najmanj deležen, bi spoštovali Javornikovo borbo proti reakcionarnim slepilnim nazorom, da utegnejo metafizična nebesa kedaj postati kulturni, gospodarski

in politični ideal kolektivne družbe in človeška sreča sploh. Seveda, če bi bil Javornik jasen in ne zmeden, resnično duhovno svoboden in če ne bi pripadal sam tistim, proti katerim se vsaja. Javornik se niti danes ne zaveda, da je Erlich-Tomčevska družba že zdavnaj pritisnila nanj pečat *De mortuis*.

Po Javornikovi izpovedi je bilo mladinsko katoliško gibanje „reformacija katoliške duševnosti pred grozečo spolitiziranostjo obstoječih organizacij, beg pred izpraznjeno formo v bistvo, v pravice, v božje ravnovesje med duhovnostjo in telesnostjo. Bilo je izraz nastajajoče miselnosti o reformaciji katoličanovega udejstvovanja v zmislu božjih in cerkvenih zapovedi, izraz miselnosti, ki je dobila hierarhični obvezno veljavni izraz v organizaciji katoliške akcije“.

Katoliško mladinsko gibanje se je po vzoru enakovrstnih gibanj v svetu porodilo iz moralne in etične ogorčenosti, se sproščalo v kulturnem izživljanju in si prilaščalo kot temperamentno mladinsko gibanje pravico univerzalnosti svetovnega in slovenskega problema.

Dokler je plapolal plamen mlade katoliške vneme z liričnim navdušenjem in so se prečiščene mladeniške duše v pesmih in novelah oproščale mesenih vezi, je eterično gibanje vzdržalo smer. Ko so se nad ljudmi zgrnili nacionalni problemi in oblaki socialne stiske, je mladostni upor zadel ob laiško pojmovanje katoliške politike in ob imperativne zapovedi katoliške cerkve. Pritisnila so še osebna življenjska vprašanja, na obzorju so se pojavili kompromisi in najupornejše krilo, med katero se je prišteval tudi Javornik, je pričelo sklepati bratovščino z radikalnim socialnim gibanjem. Literarno pojmovanje življenjskih problemov si je lastilo politično modrost in si predstavljalo, da se socialni preobrati v družbi započenjajo s hvalnicami in se končujejo z nebeško spravo med ljudmi. Nastop Stražarjev je zmedo v mladeniških vrstah izkoristil. Jasno in nesentimentalno, brez kompromisa je v katoliškem duhu pričela „Straža“ organizirati mladino v strnjениh organizacijah. Prvo in poglobitno načelo je bila vdanost katoliški cerkvi. Katolištvo je posvetilo slovenski problem, oznanjenje krščanske ljubezni je prineslo spravo v socialne boje. Če bi imel Javornik količkaj političnega instinkta, ki si ga je mladinsko gibanje lastilo, bi moral priznati, da je „Straža v viharju“ dosledni zaključek mladokatoliškega gibanja. Kdor danes opozarja mlado fanatično katoliško mladino, da ne kaže pogrevati starih nezmislov o razdoru v lastnih vrstah ampak si je treba predočiti, da le osebna vera v voditelja, v njegovo poklicanost in v njegovo duhovno silo + ideja + do zadnjega verujoči apostoli rode Mussolinije, Hitlerje ali Gil Roblese, temu človeku sta bila katoliško preropenje in socialno ozdravljenje družbe le sport, v katerem se je kot literat premalo vežbal. Če sklepa Javornik, da obstojata za bodoče organizirano delo le dve možnosti: materialistično mednarodno udarno ali idealistično narodno udarno, ga je „Straža“ čisto pravilno poučila, da se idealistično-narodno udarno točno glasi: versko-udarno.

Kakor je Javornikova socialno-politična ideologija, ki se premetava med Gil Roblesom in puščavništvom, kot „najvišjem udejstvenjem človekovih zahtev po svobodnem oblikovanju življenja“, premešana, tako izpričujejo njegovi literarni pogledi, da je pravilna ugotovitev „Straže“, ki trdi, da po vsem mladinskem gibanju ni ostalo nič drugega kakor kup besedičenja.

Ker se Javornik zaveda, čeprav zopet nejasno, da s svojo zmedeno ideologijo ne more „Straži“, ki mu je „po svojem prizadevanju simpatična“, do

živega, poskuša z rafinirano zgovornostjo reševati kulturne vrednote mladinskega gibanja.

Že nekaj časa opažamo, da je Javornik najspretnejši besedičar, ki bi rad pod najraznovrstnejšimi naslovi: Ali že veste? Ne pozabite! itd. izrinil v ospredje svojo osebo, celó na račun svojih mladinskih tovarišev.

Čeprav je bilo organizirano napihovanje produktov mladokatoliškega gibanja naravnost nedosegljivo, moramo vendar priznati, da je Javornik v tej smeri dosegel višek, morda edinega v svojem literarnem udejstvovanju. Nad njegovimi zaključki se bodo nemara zgrozili celo tisti, ki so doslej verovali, da sta se v stvaritvah mladokatoliškega pokreta razodeli tako v obliki kakor vsebinski transcendentalna božja lepota in resnica.

Javornik trdi, da „more slovenska povojna lirika po prvih ekspresionističnih poskusih edino v ljudeh iz mladinskega gibanja in v njihovi pretežno metafizični in katoliško duhovno usmerjeni pesmi zaznamovati absoluten napredek, ki gre vsebinsko, stilno in jezikovno mimo dotedanjih vrhov, mimo Otona Župančiča in nad njega. Ta dejstva priznavajo celo nasprotniki, kakor je Vidmar priznal estetsko objektivno umetniško oceno slovenske religiozne lirike“. (Javornik niti ne čuti, da je potvoril Vidmarjevo trditev. Op. pis.)

Za to najbolj drastično trditvijo se vrste še druge. „Da so mejniki v slovenski liriki Anton Vodnik, Božo Vodusek, France Vodnik, Vital Vodusek, Jože Kastelic, Jože Pogačnik in nazadnje in najvišje Edi Kocbek. (Prim. ocene v DiS in „Slovenca“.)“ Javornik se zopet ne zaveda, da je s to ugotovitvijo že zaključil v liriki nadaljnji razvoj mladokatoliškega gibanja, ne, on

dalje hiti in lahno
pritiska kolo
zraven pa ziblje, ziblje, ziblje
novopečenega kruha belopogrjeni koš.

(Jože Pogačnik.)

„Bogomir Magajna, Miško Kranjec, Ivan Pregelj, Tine Debeljak, Mirko Avsenak, Rajko Ložar, Etbin Bojc, Pino Mlakar, Niko Kuret, brata Kralja, Miha Maleš, France Gorše, Drago Ulaga, Vilko Ukmar, Ruda Jurčec, to je rod ljudi, ki je svojo sposobnost ideološko in praktično zastavil v obrambo katoliškega (!) estetskega in umetnostnega principa.“

Da bi se opral pred „Stražo“, se je Javornik „poslužil“ celo Franceta Vodnika, vse drugače poštenega nasprotnika, češ da „je sprejel polemike proti vstajajočemu dialektičnemu rokovnjačarstvu“. Tako bi Javornik za hrptom drugih predstavnikov mladega gibanja najrajši zatajil, da se je v „Besedi“ družil z dialektiki, dokler mu ni „Straža“ stopila na prste.

Če resumiramo Javornikovo blebetanje o slovenski liriki, o prozi, o katoliškem sportu, o katoliški publicistiki in njegove izjave o „dialektičnem rokovnjačarstvu“, potem vidimo, da imamo opraviti z notranje neurejenim „Gil Roblesom“ mladokatoliškega gibanja, ki si počasi osvaja poglavitno in edino maksimo:

Beseda vseh besed je Bog,
z Njim v duši hodi in vedi,
nikdar ti ne bo žal,
ako ostaneš zvest besedi Besedi.

Juš Kozak.